
до публічного договору. Такий висновок здебільшого ґрунтується на засадах економічної доцільності використання надзвичайно широкого спектру фінансових можливостей у банківській сфері [1, с. 187].

Список використаної літератури

1. Безклубий І. А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми: Монографія. – К.: Київський університет, 2005.
2. Ефимова Л. Г. Банковское право: Учебное и практическое пособие. – М.: БЕК, 1994.
3. Иоффе О. С. Избранные труды: В 4 т. Т. III. Обязательственное право. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004.
4. Сарбаш С. В. Договор банковского счета: проблемы доктрины и судебной практики. – М.: Статут, 1999.
5. Цивільне право України: Підручник: у 2-х кн. Книга друга / О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. – К.; Юрінком Інтер, 2004.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV/Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003); ст. 461; з наступними змінами і доповненнями.

Науковий керівник – Цюра В.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права юридичного факультету КНУ ім. Т.Шевченка

КОЛІЗІЇ ТА НЕУЗГОДЖЕНОСТІ У ГОСПОДАРЬКОМУ ТА ЦИВІЛЬНОМУ КОДЕКСАХ УКРАЇНИ

*Павленчик Марина Василівна,
студентка 3-го курсу
Академії адвокатури України*

Наявність спірних моментів у законодавстві прямим чином впливає на неоднозначність тлумачення правових норм; існування ж протиріч веде до розділення думок щодо варіантів застосування таких норм на два (чи більше) fronti. Одним з найефективніших способів уникнути ставання на неправильний шлях трактування та застосування законодавства, а також неправильного бачення юридичної ситуації, є дослідження існуючої проблеми шляхом аналізу неузгодженостей та винайдення найбільш оптимального погляду на те, що намагається сказати нам законодавець. Предметом даної роботи є дослідження колізій та суперечностей Господарського та Цивільного кодексів як основних актів наймасштабніших за сферою правового регулювання галузей права.

Перше, на що слід звернути увагу, – це спільне та відмінне у термінології вищезазначених нормативно-правових актів. А саме – проаналізувати викладення таких понять як «підприємство», співвідношення категорій «проценти-відсотки» та деяких інших категорій.

ЦК визначає підприємство як об'єкт права – нерухомість («Підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності. Підприємство як єдиний майновий комплекс є нерухомістю.» [1; 191]). Виходячи з положень ГК підприємство є суб'єктом права («Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений ... для задоволення суспільних та

особистих потреб...»; «Підприємство є юридичною особою...»[2; 62]). Виходячи з цього, у ЦК серед організаційно-правових форм юридичних осіб немає підприємств. При цьому господарські товариства розглядаються як різновид підприємницьких товариств. Водночас господарські товариства за ГК розглядаються як підприємства та інші (?) суб'єкти господарювання.

Серед неузгодженостей, що існують серед положень обох кодексів, є визначення поняття «майно». Стаття 190 ЦК зазначає: «Майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки». Згідно зі ст. 139 ГК «Майном визнається сукупність речей та інших цінностей, які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються діяльністю суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі...». Певна неузгодженість існує у тому, що відповідно до норми ГК до поняття майна входять «інші цінності» (включаючи нематеріальні активи). За ЦК нематеріальні блага (результати інтелектуальної, творчої діяльності та інформація) охоплюються поняттям «об'єкти цивільних прав» (ст. 177). До поняття «майно» ж можуть бути віднесені тільки майнові права (ст. 190). Тому під поняття «майно» підпадають тільки майнові права на об'єкти інтелектуальної власності. Немайнові права на результати інтелектуальної та творчої діяльності до поняття майна не входять, хоча і можуть мати вартісне значення. [5; 64]

Господарський кодекс використовує поняття «відсотки», Цивільний кодекс – «проценти» [5; 55]. Розбіжність цих двох термінів на перший погляд є практично відсутньою, так як обидва терміна позначають економічну категорію, яка за своїм змістом є є частиною прибутку, котру позичальник сплачує за взятий у кредит позичковий капітал (грошовий чи у вигляді інших активів). Проте відмінність у назвах того, що по своїй суті повинне характеризуватись рівнозначністю нашої думки, що законодавець по-різному тлумачить ці аспекти, а отже – це ще одне поле для дискусії.

Наступним поняттєвим розходженням є закріплення у ЦК поняття «правочин», а у ГК поняття «угода» [5; 59]. При чому всі суміжні з цими поняттями моменти є однорідними по своїй суті. Цивільний кодекс формулює розгорнені положення про правочини, підстави визнання правочинів недійсними. В Господарському кодексі термін «правочин» не вживається взагалі. Але в ГК формулюються положення про договори, що є близькі за змістом до норм, що викладаються в ЦК щодо правочинів, про недійсність господарських зобов'язань та про наслідки недійсності зобов'язань. Тож, як вже було зазначено, спостерігається розгалуження варіантів тлумачення цих термінів – чи однаковим воно є?

Подібною є ситуація і зі співвідношенням категорій «недійсність зобов'язання (ГК) – недійсність правочину (ЦК)», а також «статутний фонд (ГК) – статутний капітал (ЦК)» [6].

Другою частиною даного дослідження є аналіз конкретних суперечностей Цивільного та Господарського кодексів один одному.

Одними з положень, що заслуговують бути розглянутими в першу чергу, є положення, що стосуються правового регулювання цінних паперів. Визначення поняття цінних паперів у ГК дублює положення ЦК. Таке дублювання є шкідливим, оскільки звужує поняття цінних паперів до документів, що розміщуються тільки суб'єктами господарювання. Частина 3 ст. 163 ГК («Цінні папери можуть бути іменними або на пред'явника...») прямо суперечить ч. 1 ст. 197 ЦК («Права, посвідчені цінним папером, можуть належати: 1) пред'явникові цінного паперу (цінний папір на пред'явника); 2) особі, названій у цінному папері (іменний цінний папір); 3) особі, названій у цінному папері, яка може сама здійснити ці права або призначити

своїм розпорядженням іншу уповноважену особу (ордерний цінний папір)». У ч. 1 ст. 164 ГК втретє повторюється зміст ч. 1 ст. 143 ГК). Крім того, прослідковується суперечність з ЦК у частині згадки «облігацій підприємств» [3;64].

Ще одна неузгодженість спостерігається в правовому регулюванні Господарським та Цивільним кодексами комерційного представництва. ЦК не визначає чітко, що комерційний представник має бути підприємцем. Водночас, ГК визначає, що комерційне посередництво є підприємницькою діяльністю. Це може бути тимчасовим підходом до розмежування сфери застосування норм двох кодексів:

- якщо комерційним представником є не підприємець, то він може здійснювати комерційне представництво на підставі довіреності або договору доручення;
- якщо комерційним представником виступає суб'єкт підприємницької діяльності, то він зобов'язаний керуватися спеціальними нормами – нормами Господарського кодексу України. Потребує також узгодження термінологія норм, зокрема, уточнення понять «комерційне представництво» та «комерційне посередництво».

Варто зазначити ще одну принципову розбіжність норм ГК та ЦК. Ст. 81 ЦК усіх юридичних осіб поділяє на юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права. При цьому ст. 83 ЦК обмежується коло суб'єктів господарювання: всі юридичні особи приватного права розглядаються як підприємницькі та непідприємницькі товариства та установи. Передбачена можливість створення товариства однієї особи. Ст. 84 ЦК містить імперативну норму про те, що всі підприємницькі товариства мають бути створені в формі господарських товариств або в формі виробничих кооперативів. Однак ГКУ серед суб'єктів господарювання визнає господарські організації, громадян України, іноземців, осіб без громадянства, зареєстрованих у встановленому порядку як підприємців. При цьому всі підприємства як господарські організації в залежності від способу створення та порядку формування статутного фонду поділяються на унітарні та корпоративні [4; 47-48].

Підводячи підсумки, варто зазначити наступне:

- суперечності правових норм як такі мають двоякий ефект на смислове сприйняття закону – з одного боку, він своєрідним чином стає гнучкішим, з іншого – такі явища підривають системність та чіткість як найважливіші показники впорядкування правової системи.
- необхідною зміною, яку потрібно привнести в регулювання цивільних та господарських відносин є уникнення термінологічних дублювань, які створюють перепони для наближення до об'єктивності в тлумаченні правових норм.
- наявність численних неузгодженостей не найкращим чином характеризує підхід до створення системи правового регулювання, тому з метою підняття авторитету української правової системи законодавцю варто звернути увагу на ці проблеми та сприяти їх щонайшвидшому усуненню.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
3. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського Кодексів України/ під редакцією Яреми А.Г., Ротаня В.Г. – К.: Реферат, 2005. – 336 с.
4. Проблеми господарського права і методика його викладання: Зб. наук. пр./НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень; Редкол.: Мамутов В.К. (відп. ред.) та ін. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 444 с.

---

5. Аналіз наявних суперечностей та неузгодженостей між Цивільним та Господарським кодексами України – К.: Вид-во «Реферат», 2005. – 264 с.

6. Ширшин В'ячеслав «Співвідношення нового Цивільного та Господарського кодексів України» <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1617>

Науковий керівник - Гарагонич О.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного та господарського права та процесу Академії адвокатури України.

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН, УСКЛАДНЕНИХ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

*Павліченко Катерина Володимирівна,
студентка 4 курсу Фінансово-правового коледжу
Київського національного університету ім. Т. Шевченка*

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що господарські організації корпоративного типу відіграють зростаючу роль як у світовій, так і в національній економіці та впливають на міжнародні відносини. Разом із тим недостатньо вивченими і врегульованими законодавством залишаються питання корпоративного управління цими організаціями, корпоративних відносин з іноземним елементом. Окремі норми, присвячені даній проблемі, містять ГК та ЦК України, ЗУ «Про господарські товариства» від 19.08.91р., «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.96р., «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005р. Це питання було предметом роз'яснень вищих судових органів.

Науково-теоретичну основу дослідження складають роботи вітчизняних і зарубіжних учених-юристів: Щербини В. С., Вінник О. М., Коссака В. М., Лукача І. В., Євтушевського В. А., Кібенко Е. Р., Смітюх А. В., Спасібо-Фатєєвої І. В., Глусь Н. С., Кравчук В. М., Харенко О. В., та ін.

Важливим для постановки проблеми є визначення корпоративних відносин, що наводиться в ч. 3 ст 167 ГК України: під *корпоративними відносинами* маються на увазі відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав [1, с. 144]. Тобто щодо прав особи, частка якої визначається в статутному фонді господарської організації. У зв'язку із тим, що існує легальне визначення є не досить вдалим, в юридичній літературі пропонується багато доктринальних визначень цього поняття. І хоча питання з'ясування сутності корпоративних відносин залишаються в наш час дискусійними, однак вже практично не викликає сумніву *господарсько-правова природа цих відносин і те, що вони повинні регулюватись виключно нормами господарського законодавства*. Корпоративні відносини можуть виникати у різних сферах та з різних підстав. Доволі складними, але водночас цікавими та малодослідженими в науці залишаються питання корпоративних відносин з іноземним елементом. Під іноземним елементом в юридичній науці розуміють: 1) суб'єкт - іноземна фізична чи юридична особа; 2) об'єкт на території іноземної держави; 3) юридичний факт, що мав чи має місце за кордоном [6, с. 24]. Корпоративні відносини з іноземним елементом виникають, наприклад, у сфері іноземного інвестування та мають свої особливості. Так, аналізуючи ст. 3 ЗУ «Про режим іноземного інвестування» робимо висновок, що іноземне інвестування може здійснюватись у корпоративній формі, що має місце у разі: 1) набуття іноземним інвестором корпоративних прав діючої господарської організації чи цілісного